Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Nro. 56. Dnia 12. Listopada 1853.

Nowe władze i ich zakres działania.

czyli:

przewodnik, do których urzędów w sprawach naszych udawać się mamy.

Według najnowszego statutu organizacyjnego ułożył

C. Mally.

(Ciąg dalszy Ob. Nr. 46, 47, 48, 49, 50, 51 i 55 Dodat. tyg.).

Władze budownicze w kraju zostają w stosunku podrzędności do namiestnika, który czuwa nad stosownem sprawowaniem służby budowniczej. Do niego należy dyrekcya toku spraw wchodzących w zakres władz budowniczych i ich organów, tudzież ścisły nadzór ich urzędowej czynności.

Namiestnik udziela na mocy przydzielonego mu zakresu działania albo w wyższego polecenia, władzom budowniczym instrukcye i zlecenia w formie rozporządzeń i indorsatów i odbiera od nich sprawozdania i doniesienia.

Korespondencya urzędowa między ministerstwem handlu a władzami budowniczemi w krajach koronnych odbywa się za pośrednictwem namiestnika.

Namiestnik zwraca swoją uwagę szczególnie na staranne rozpoznawanie projektów budowniczych, ze względu na potrzebę budowy, na zupełne ile możności osiągnienie zamierzonego celu i na ograniczenie wydatków na to co niezbędnie jest potrzebnem, niewchodząc w techniczną stronę rzeczy.

Ze względu na budowle, które się opędzają z politycznych funduszów, z środków kraju, obwodu (komitatu), albo okręgu, przez gminy lub korporacye, albo przez inną od czasu do czasu oznaczyć się mającą konkurencyę, postępują władze polityczne według upoważnienia danego im na mocy istniejących ustaw.

Ze względu na budowle państwa, tak co do reparacyi jak i nowych budowli, upoważniony jest namiestnik dawać pozwolenia, jak dalece kosztorys nieprzewyższa sumy 3000 złr.

Namiestnictwo*) ma w ogóle następujący zakres działania:

1. Sprawy politycznej i policyjnej administracyi w ogóle.
2. Sprawy wyznań i nauk publicznych.
3. Sprawy handlowe i przemysłowe.
4. Sprawy kultury krajowej; i
5. sprawy budownicze, które bezpośrednio nie wchodzą w zakres finansowej władzy krajowej, albo które niesą wyraźnie przydzielone innej władzy w kraju niezawiśle od namiestnictwa.

Namiestnictwu poddane są polityczne władze obwodowe (komitatowe) i urzęda okręgowe (stolnicze), i w ogóle wszystkie władze istniejące w terytoryum administracyjnem tej władzy krajowej i odnoszące się do powyżej pomienionych gałęzi administracyjnych.

Namiestnictwo ma wszystkim tym władzom, urzędom i organom w przydzielonym sobie zakresie działania albo z wyższego rozkazu, dawać instrukcye i polecenia, i od nich nawzajem odbierać sprawozdania i doniesienia.

Tok instancyi.

Rząd krajowy rozstrzyga w I. instancyi wszystkie sprawy, które przydzielone są do decyzyi w pierwszej instancyi, *a)* władzom obwodowym (komitatowym) *b)* namiestnictwom.

Rząd krajowy rozstrzyga w II. instancyi sprawy które przydzielone są w drugiej instancyi *a)* władzom obwodowym (komitatowym), *b)* namiestnictwom.

Przeciw decyzyom rządu krajowego (tak w I. jak i w II. instancyi) przyzwolony jest rekurs w ostatniej (II. albo III.) instancyi do ministeryów i władz centralnych państwa.

1. Sprawy politycznej i policyjnej administracyi są następujące.

Wydawanie krajowego dziennika ustaw.

Decyzya w wyższej instancyi przy rekursach przeciw decyzyi władz podrzędnych.

Wpływ na sprawy lennicze (tam gdzie namiestnictwo jest monarchyczną izbą lenniczą.)

Indagowanie i decydowanie względem uroszczeń szlachectwa i tytułów.

Rozpisywanie składek dla mieszkańców kraju koronnego uszkodzonych wypadkami elementarnemi.

Przyzwolenie ustanowionych premiów za ocalenie życia, tudzież nagród pieniężnych aż do kwoty 25 złr. za szczególne odznaczenie się w niebezpieczeństwach pożaru, powodzi i innych.

Wyższy nadzór nad zakładami karnemi, domami poprawy, instytutami dobroczynnemi i nad wszystkiemi publicznemi zakładami w okręgu administracyjnym, jak dalece władza krajowa w tym względzie niejest ograniczoną osobnemi instytucyami.

Wyższa dyrekcya i nadzorowanie spraw komunalnych, w miarę istniejących ustaw gmin, i wywiera ta władza prawny wpływ na sprawy gmin, które bezpośrednio zostają pod jej zarządem.

Sprawy fundacyjne. Jako naczelna władza fundacyjna w kraju koronnym, ma namiestnictwo, jak dalece wpływ jego niejest ograniczony wyraźnemi postanowieniami dokumentów fundacyjnych, czuwać nad tem, ażeby fundacye według przepisów prawnych były zakładane, ażeby majątek fundacyjny należycie był spisany, zabezpieczony i administrowany, i ażeby zobowiązania fundacyjne ściśle były wykonywane.

2. Sprawy wyznań i nauk.

a) Obsadzanie beneficyów kuratorskich, patronatów monarchycznych i funduszu religijnego, z rocznym dochodem nie przewyższającym 100 złr. i z wyjątkiem beneficiów kuratorskich w dobrach kameralnych i dobrach funduszowych zostających pod administracyą władz finansowych, w porozumieniu z ordynaryatem. Względem obsadzania beneficyów z wyższym dochodem rocznym, tudzież na wypadek, gdy namiestnictwo nieuważa stosownem potwierdzić propozycyę ordynaryatu, należy zasięgać decyzyi ministerstwa wyznań.

---

*) W Węgrzech: oddział namiestnictwa. Wice-prezydent będący na czele oddziału namiestnictwa jest pod zwierzchnictwem i nadzorem namiestnika (wojskowego i cywilnego gubernatora) w jego nieobecności, szefem i prezydującym poruczonego sobie oddziału namiestnictwa. Sprawuje tę czynność urzędową, która mu osobiście jako przełożonemu politycznej władzy krajowej jest przydzielona. Załatwia sprawy przydzielone mu przez namiestnika (wojskowego i cywilnego gubernatora) albo przez ministerya do osobistego urzędowania. Do niego należy pod zwierzchnictwem namiestnika, przestrzeganie policyi w poruczonym mu zakresie administracyjnym.

Zwraca nieprzerwanie uwagę na wszystko, cokolwiek się odnosi do utrzymania spokoju, porządku i bezpieczeństwa. Jego obowiązkiem jest użyć w należytym czasie stosownych środków ku zapobieżeniu wszelkiemu zakłóceniu spokojności publicznej, a na wypadek gdyby spokój był zakłócony, przytłumić niepokoje skutecznie; w tym zamiarze ma upoważnienie wezwać pomocy władz przynależnych, a w razie potrzeby siły zbrojnej. O wszystkich ważniejszych spostrzeżeniach i wypadkach donosić ma niezwłocznie namiestnikowi i w ogóle ma go utrzymywać w ciągłej wiadomości stosunków swego obwodu administracyjnego.

Szczególnie polecony mu jest nadzór nad prasą i nad połączonemi z nią przedsiębierstwami handlowemi i przemysłowemi, nad stowarzyszeniami, teatrami, widowiskami i innemi publicznemi produkcyami tudzież nad sprawawi paszportowemi i cudzoziemcami w swoim obwodzie administracyjnym.

On przydziela referaty i czynności urzędowe za uwiadomieniem namiestnika.

Referenta w sprawach naukowych mianuje na propozycyę namiestnika minister oświecenia w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i bez przyzwolenia tych ministrów niemoże ten referent być uchylony.

Rzeczony przełożony oddziału namiestnictwa zwracać ma swoją szczególną uwagę na stosowna dyrekcyę i na sprawowanie złużby budowniczej w swoim obwodzie administracyjnym mianowicie na staranne rozpoznanie potrzeby prowadzenia budowy i na jak największą oszczędność w wydatkach.

b) Przenoszenie parafii pojedyńczych gmin w porozumieniu z ordynaryatem.

c) Uzupełnienie kongruy dla plebanów i kapelanów miejscowych według istniejących w tym względzie osobnych przepisów.

d) Asygnowanie ekwiwalentu jałmużny dla klasztorów kwestarskich według istniejących przepisów.

e) Załatwianie zażaleń podawanych przez osoby zaręczone przeciw odmówieniu ślubu.

f) Dyspenzacya od przeszkód małżeństwa i od prawnego terminu wdowiego do zawarcia nowego małżeństwa, w miarę ustaw i przepisów istniejących w czasie resolucyi; jak dalece te przedmioty należą do politycznego zakresu.

g) dyrekcya i nadzór wszystkich spraw naukowych, tudzież wyższy nadzór nad wszystkiemi cywilnemi zakładami wychowawczemi i naukowemi w kraju koronnym.

3. W sprawach handlu i przemysłu.

a) Udzielanie upoważnień do zakładania fabryk krajowych.

b) Udzielanie upoważnień do zakładania aptek, oficyn chyrurgicznych i peryodycznych przedsiębierstw transportowych.

4. W sprawach kultury krajowej.

Staranność o interesa ekonomii państwa ze względu na rolnictwo, chów bydła i leśnictwo, tudzież dyrekcya zakładów agronomicznych.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Wykaz przywozu i wywozu ważniejszych artykułów w miesiącu wrześniu 1853.

(Podziałem według nowej taryfy.)

(Ob. Nr. 3, 8, 14, 23, 26, 39, 41, 44, 48, i, 53 Dod. Tygod.)

Przywóz do kraju.

Wprowadzono		do Galicyi	w Krakowskie	na Bukowinę
waga na funty				
Cukru rafinowanego . . .	„	29709.39	582,1386	38,84.74
Pszenicy i orkiszu . . .	„	11,398,7800	115119000	248590500
Hreczki, prosa, kukurudzy, żyta	„	1123515.00	5628,38.00	9 50303700
Jęczmienia i słodu, tudzież owsa	„	3 150,.1500	1173,62.00	815,5000
Ryb i konchyliów . . .	„	7,50.00	11.00	114.80
Śledzi	„	28,87.79	412,04.00	17430
Ryb przyprawnych . . .	„	652,41.60	1,83.14	43.04
sztuk				
Wołów	„	178	1	6,367
Krów i jałówek powyżej 2 lat	„	2	12	8
Bydła do zaprzęgu do 2 lat	„	1	27	4
Owiec	„	1,233	427	1,046
Świń	„	131	32	1,091
Koni i źrebiąt	„	67	16	65
waga na funty				
Tłuszczów (łoju) . . .	„	97,60.06	31,98.98	78,80.00
Wódki, rumu i araku . .	„	105,24.11	53,65.44	3,10.48
Likworów, ponczowej esencyi	„	254.68	—	4.76
Skór i futer (niewyprawnych)	„	121,91.08	79,47.71	729,32.46
Skór niewyszczególnionych osobno	„	10,37.46	25.22	—
Futer wyprawnych . . .	„	13,74 57	2,22.43	67.00
Bawełny surowej . . .	„	41,53.00	69,71.00	4,07.00
Wełny	„	1,872,16.64	87,18.18	5513,54.47
Skór wyprawnych zwykłych	„	21,90.00	30.83.00	24.94
Skór w lepszym gatunku .	„	1,80 16	—	—
Inne gatunki towarów wprowadzonych w wrześniu 1853 w znaczniejszych ilościach				
waga na funty				
Kakao	„	1,98.30	—	—
Kawa surowa	„	492,96.48	333,31.13	79,53.97
Korzenie pospolite . . .	„	63,04.41	37,41.92	2,88.91
— przednie . . .	„	10,35.34	4,68.74	1,50.24
— najprzedniejsze .	„	40.41	2.66	—
Herbata	„	466.28.94	8,67.88	16,37.64
Owoce południowe przednie	„	66,47.67	39,42.94	591.94
— — średnie .	„	22,70.28	16,31.49	1,41.80
— — pośledule	„	11,82.93	12,14.14	1,61.01
Fabrykaty tytoniu dla osób prywatnych	„	11.42	50.05	66.51
Kartofli	„	48,00.00	6,70.00	—
Ryż czysty	„	159,59.86	197,98 44	10,60.06
— w łusce	„	—	476.56	—
Mąka i mlewo	„	141,67.04	423,85.00	—
Rośliny i nasiona olejne .	„	131,7800	145,20.00	99,29.11
Owoce, nasiona, liście . .	„	381,37.79	39,44.40	6,52.40
Olej i oliwa	„	13,87.34	26,95.65	—
Wino	„	17,78.28	13,81.02	—
— mołdawskie	„	—	—	798,78.44

Wprowadzono		do Galicyi	w Krakowskie	na Bukowinę
stóp kubicznych				
Drzewo na opał	„	3656	—	—
— sprowadzone lądem .	„	72	20,076	168
Budulec	„	216	—	363
— sprowadzone lądem .	„	914	3.849	—
waga na funty				
Materye farbierskie, . .	„	6,40.86	8.90	—
Żelazo surowe	„	240,01.00	—	—
Przędza bawełniana surowa	„	—	—	92.16
— blichowana niefarbowana	„	11,14.11	4,78.18	40.28
— farbowana	„	11,55.05	—	—
Towary bawełniane średnie	„	14,76.27	9,38.48	62.56
— — cieńkie .	„	10,94.96	19.68	41.65
— — przednie .	„	—	—	0 14
— — najprzedniejsze . .	„	27.30	2.22	5.77
Towary lniane pospolite .	„	—	—	—
— — pośledule .	„	—	—	—
— — średnie . .	„	21.41	—	—
— — cienkie . .	„	—	—	—
— — najcieńsze .	„	1.70	—	—
Towary wełniane pośledule	„	92.48	—	1,80.90
— — pospolite .	„	7.36	122,70	—
— — średnie . .	„	228.84	105.57	0.25
— — cienkie . .	„	10,76.25	314.90	79.44
— — przednie .	„	—	—	—
— — najprzedniejsze. . .	„	—	—	—
Towary jedwabne pośledule	„	39.60	—	—
— — cienkie . .	„	176.32	3.63	0.55
Wyroby koszykarskie pospolite . .	„	2,19.48	—	—
Towary skórzane pospolite .	„	43.33	107.53	4.04
— — średnie .	„	0.10	13.00	—
— — przednie	„	0.36	0.18	2.21
Wyroby z kauczuku i z gutaperchy pospolite. . .	„	27.02	10.04	—
Takież średnie	„	—	5.50	—
Wyroby kuśnierskie pospolite	„	9.49.47	—	—
Takież przednie	„	8.03	—	—
Odzież i stroje pospolite .	„	10,56	5.15	—
— — średnie . .	„	1 58	—	—
— — cienkie . .	„	11.59	2.70	—
— — przednie .	„	0 38	1.02	—
— — najprzedniejsze	„	—	—	—
Wyroby z papieru, tapety zwyczajne	„	2,18.40	416.44	—
— — pospolite	„	1,43.13	3.17	—
— — przednie .	„	41.66	—	0.89
— — najprzedniej.	„	11.88	—	—
Towary drewniane pośledule	„	9,04.21	86,57.80	28.00
— — pospolite. .	„	6.60	3.30	—
— — średnie . .	„	—	—	—
— — przednie. .	„	7.44	3.00	1.50
— — najprzedniejsze . . .	„	—	—	—
Wyroby kościane (fiszbein)	„	11.28	—	—
Towary dtto.	„	—	—	—

Wprowadzono	do Galicyi	w Krakowskie	na Bukowinę
waga na funty			
Roboty galanteryjne pospolite . . „	—	—	—
— — przednie . „	1,70.67	270.64	—
Towary gliniane pospolite . „	8.35	27.00	41.28
— — średnie . . „	6,84.40	2.36	3,06.44
— — przednie . „	—	3.38	—
— — najprzedniej. „	81.00	—	34.71
Towary żelazne poślednie . „	2,19.91	4,50.09	22.40
— — pospolite . „	139.27	1,86.84	—
— — średnie . . „	—	—	—
— — przednie . „	6,36.49	91.58	6.41
— — najprzedniejsze . . . „	14.43	—	—
Wyroby z kruszcu pospolite . „	7,77.13	1.84	151.22
Takież przednie . . . . „	0.19	—	—
— najprzedniejsze . . „	4.04	—	—
Wyroby ze złota . . . . „	0.92	2.37	—
— ze srebra . . . . „	0.25	7.38	—
Biżuterye w najprzedniejszym gatunku . . . „	2.83	3.37	0.21
Maszyny żelazne . . . . „	187.36	29,20.20	—
— niewymienione osobno „	—	452,58.20	—
Produkta chemiczne towary farbierskie . . . . . „	8,06.35	143.40	—
Mydło zwyczajne . . . . „	60.51	1.94	18.70
Książki naukowe, mapy, muzykalia . . . . . „	3164.35	1,816.45	3,23.80

Wywóz za granicę.

Wywieziono	z Galicyi	z Krakowskiego	z Bukowiny
stóp kubicznych			
Drzewo na opał. . . . . „	16,830	—	—
— wywiezione lądem . „	67,654	—	3,817
— budulec — . „	86765	1,798	10,640
Budulec wywieziony lądem „	387822	—	—
waga na funty			
Skóry niewyprawne . . . „	50.56.00	85,32.00	—
— niewyszczególnione osobno , ... „	41.00	698.32	2,77.46
Futra . . . . „	51.43.00	124.67.00	13,50.00
Preparata chemiczne, potaż. . . . . „	—	24,44.00	5,48.00
Kruszec, galwaj, cynk . . „	—	—	—
Wełna . . . . „	161,17.50	1,744,87.35	—
Statki drewniane beczek . . .	9,888	—	—
waga na funty			
Towary żelazne poślednie . „	46,54.00	6,65.00	42,03.35
— — pospolite „	2854,47.00	353,43.82	9,54.00
— — średnie . „	5,12.00	—	—
— — przednie . „	—	—	130.70
Kobalt, Nikel i spiż . . . „	119,19.00	226,46.00	—

Nauka ekonomii politycznej i jej przeciwnicy.

Przez T... z Gr...—

(Obacz N. 50, 51 i 54 Dodatku tygodniowego.)

Jeden z najgłówniejszych przedmiotów owych praktycznych środków nauki stanowi nieszczęśliwe położenie tych, którzy przy naturalnym podziale ogólnej massy produktów, nic zgoła, albo lichą tylko cząstkę otrzymują. W systemacie nieograniczonego współzawodnictwa, każdy sam odpowiada za siebie, i odbiera tyle, ile produkuje. Nikomu ani sił, ani chęci do pracy udzielić nie można, dla tego też konkurencya sama przez się nie jest w stanie społeczność od ubóstwa pojedyńczych jej członków zabezpieczyć — podobnie jak siła życiowa od możliwego rozstroju w organizmie nas nie uwalnia. Mniej lub więcej wiarogodne fakty historyi i statystyki, okazują widocznie, że stan klasy roboczej w porównaniu z czasem ubiegłym prędzej się teraz polepszył, aniżeli pogorszył. Nie można jednak uważać za zmyślenie tego wszystkiego co o niedoli tej najliczniejszej klasy, w krajach rzeczywiście bogatych, piszą i powiadają. Promienie cywilizacyi, przechodząc przez grubą warstwę stanu średniego, zaledwie ludu prostego dotknęły. Nie podpada wątpliwości, że złe istnieje; więcej powiemy: istnieje ono na zachodzie w rozmiarach zatrważających i w formach nader burzliwych. Ale nauka nie odwraca od niego oczu, nie odmawia mu pomocy.— Bez wątpienia konkurencya niema ani serca ani religii, ale i religia i serce istnieje w każdej społeczności ludzkiej, i tylko bluźniercy rozszerzyli o nauce pogłoskę, jakoby nie mającym środków utrzymania, odpowiadała: umierajcie. Prawda, Ekonomia Polityczna, nawet i w swej części praktycznej, nie zajmuje się wyłącznie pauperyzmem, dlatego, że jej przedmiotem jest całość krajowego gospodarstwa, nie zaś jakieś szczególne, jakkolwiek odnoszące się doń zjawisko. — Nadto przykładanie się do rozwoju całego organizmu, jest najdzielniejszym środkiem uniknienia zboczeń w pojedyńczych jego funkcyach. Wszystko co przyczynia się do postępu gospodarstwa narodowego, koniecznie mniej lub więcej oddala ubóstwo. W tem znaczeniu słusznie Ekonomię polityczną, razem z Sismondim nazwać można teoryą dobroczynności na wielką skalę *en grand la Thèorie de la bien faisanse.* Ale jednocześnie zajmuje się ona ubóstwem w szczególności, i to stanowi właśnie ów przedmiot, względnie którego na samych środkach ujemnych nie poprzestaje. Powstała nawet niedawno myśl o możebności oddzielnej gałęzi nauki, pod nazwą: *économie charitable*, myśl która nie może się wydawać dziwną dla tych, co znają dzieło: *Degèrando de la bien faisancè publique.* A zatem jeżeli miłość bliźniego w czynie wykazana, stanowi zasadniczą cnotę chrześciańską — to ekonomia polityczna jest szczególniej chrześciańską nauką, w najgłębszem i najszlachetniejszem znaczeniu tego wyrazu.

Powiadają jednak przeciwnicy, że wszystko cokolwiek ona w tym względzie zdziałała, nie wychodzi z granic środków chwilowo uśmierzających. Według nich działać przeciwko nędzy jałmużną, jest toż samo, co wodę z okrętu wyrzucać, kiedy przez szczeliny woiny wstęp znajduje. Ale cóż począć, gdy wody dosyć się nabrało, a otwory jeszcze nie zakryte? Czyż możliwą jest taka budowa okrętu, któraby zupełnie przeciwko wdarciu się wody zabezpieczała? Możebnymli jest taki ustrój społeczny, coby usuwał wszystkie przyczyny nędzę sprowadzające? Doskonałość pod jakimkolwiekbądź względem całego towarzystwa, jest również niemożliwą, jak doskonałość pojedyńczej jednostki Dotąd ubóstwo wszędzie i zawsze istniało, i dlatego bardzo naturalnie przypuszczać można, że nawet w przyszłości nigdy całkowicie nie zniknie: „ubodzy wiecznie z wami będą!“

Być nawet może, że ono potrzebnem jest również dla tych co cierpią, jak i dla tych którzy pomoc udzielają. Czyż widzielibyśmy tyle współczucia na ziemi, gdyby cierpień nie było? Czemżeby wówczas zastąpić te prawdziwie ludzkie węzły, powstające z uczuć miłosierdzia i wdzięczności? A tak do jakiejkolwiekbądź doskonałości dojdzie społeczeństwo, dobroczynność zawsze zachowa w niem swe prawa i wysokie swoje znaczenie. Nigdy ona nie zagoi rany, ale zawsze ulgę przynosić będzie cierpieniom, nigdy ubóstwa całkiem nie wykorzeni, pozostanie jednak nazawsze jedynym środkiem zmniejszającym niedolę biednych, którzy już istnieją. Nauka znowu z swej strony wskazuje sposób racyonalnego urządzenia dobroczynności, dlatego, ażeby ściślej i dokładniej można było dopiąć zamierzonego celu. Na tem ona jednak nie poprzestaje. Przedstawiając rozliczne sposoby opiekowania się biednemi, podaje zarazem środki, które palliatywnemi nazwać się nie godzi, bo mniej lub więcej niszczą złe w samym jego zaczątku Najgłówniejszym z tych środków jest wychowanie.

Podobało się opatrzności, ażeby człowiek sobie przedewszystkiem swój los zawdzięczał. I na tem też właśnie jego wysoka godność zależy. Nie można bez wątpienia zaprzeczyć wpływu i zewnętrznych okoliczności; położenie jednak każdego najbardziej od jego osobistych przymiotów zależy. Liczba biednych pomiędzy pracowitymi i porządnymi robotnikami jest nader małą w porównaniu z ową ogromną massą ofiar niewstrzemięźliwości, lenistwa i nierzą-

du. Wszyscy bezstronni badacze zgadzają się na to, że w tych występnych skłonnościach i złych nałogach zawiera się główna przyczyna ubóstwa. W samej rzeczy, gdybyśmy mogli policzyć wszystkie siły stracone w dobrowolnej bezczynności; wszystkie zdolności zmarnowane przez próżniactwo i niewstrzemięźliwość, wszystkie kapitały wydane na zbytki i bagatele — wówczas przekonalibyśmy się jasno, dlaczego nawet w krajach, słynnych ze swego bogactwa, tak wielka liczba cierpi niedostatek. Villeneuv Bargemont w swoim memoarze o wpływie namiętności na byt materyalny, — który czytał w akademii paryzkiej, opierając się na przybliżonych wywodach, oznacza coroczną stratę Francyi, w skutek złych nałogów i lenistwa, na 1416 milionów franków, co przedstawia niezbędne wydatki $8\frac{1}{2}$ milionów mieszkańców! W Anglii, klasa robocza jak przypuszczają, traci na mocne napoje przeszło 25 mil. fun. szter. to jest sumę wystarczającą na konieczne potrzeby dla 600,000 familii, czyli 3 mil. mieszkańców obu płci i wszelkiego wieku. Dodajemy do tego wszystkie straty, jakie prowadzi za sobą nieszczęsna namiętność odwodząc od pracy, rujnując porządek w gospodarstwie, niszcząc fizyczne i moralne siły — a nie będziem się dziwili, że w Anglii przypisują jej $\frac{2}{3}$ a w Stanach Północnej-Ameryki $\frac{3}{4}$ całego ubóstwa. Ale, powiadają, błędy i występki nędzę za sobą wiodące, same już są skutkiem ubóstwa. — Bez wątpienia i ubóstwo długo trwające, rujnuje siły moralne człowieka, niszczy energię duszy — a tym sposobem do życia występnego prowadzi. Ubóstwo materyalne i ubóstwo moralne nader silnie są z sobą połączone: podtrzymują się one nawzajem, — i jedno jest wynikiem drugiego. Ztąd trudność wykorzenienia złego; ubóstwo nie dozwala nabycia przymiotów, koniecznych dla jego uniknienia; ułomności znowu moralne stają na przeszkodzie w pozyskaniu dostatku niezbędnego do wyleczenia się z takowych. Cóż począć? Od czego zacząć należy? nader często słyszeć można zdanie: zapewnijcie tylko dobry byt klasie pracującej — a wnet stanie się ona lepszą. Ale czyliż można całą klasę dobrym udarować bytem, zwłaszcza kiedy ona daleko większą część całej ludności stanowi? Dostatek może być jedynie owocem jej własnej oględności i pracy. Widocznie przeto, że zacząć należy od moralnej poprawy: inaczej niedoli robotników nie zmieni; ani wszystkie zakłady publiczne, ani nawet wszelkie możliwe innych klas ofiary. Ażali po tem wszystkiem mówić jeszcze potrzeba, że cała tajemnica zawiera się w wychowaniu klasy roboczej? Pod wyrazem: „wychowanie“ rozumiemy tu nie naukę czytania i pisania, albowiem ta jest tylko narzędziem, z którego zrobić można użytek lub przeciwnie, albo co gorsza na złe obrócić; lecz mówimy o wychowaniu ściśle moralnem, mającem na celu samą istotę człowieka, wolę i jej pierwiastek. Naprózno niektórzy ekonomiści czynili zarzut akademii paryzkiej, że w roku 1848 ogłosiła na konkurs w przedmiocie Ekonomii Politycznej zadanie, które jakoby do sfery nie należy, a mianowicie: ocenienie krytyczne systematu nauczania i wychowania Pestallozzego, szczególniej w stosunku do pomyślności i moralności biedniejszej klasy narodu. Pedagogika i los klasy roboczej nierozerwalnie są z sobą połączone. Po dziś dzień masa ludności mówiąc w ogóle, dla polepszenia swego bytu nie umiała należytym sposobem korzystać z wolności osobistej, jaką ją obdarzyła historya; wielu z wolności pracy zrobili dla siebie wolność próżnowania i niemoralnego życia. Przeciwko temu oddziaływać może tylko wychowanie, które w największym nawet nędzarzu szczepi przeczucie godności moralnej; a do tego też właśnie zdążał zawsze największy z pedagogów, któremu wdzięczna potomność pomniki buduje. Takie wychowanie krzewiące siłę moralną w człowieku, jest najskuteczniejszym środkiem, i przeciw tej wadzie klas niższych, która bez wątpienia jest najgłówniejszą przyczyną sprowadzającą ubóstwo. Tą wadą — jest brak przezorności.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Dorożów. R. 1660.

Potwierdzenie królewskie przywileju Starosty samborskiego zachowującego kilku Mieszkańców dorożowskich przy używaniu gruntu Zawiszenie.

(Dokończenie. Ob. Nr. 55. Dodat. tygod.)

*Ktory to Grunt wzwysz mianowany ze wszystkiemi pozytkami pastwiskami łąkami | polami Sianozęciami y innemi przynaleznosciami zdawna do tegosz Gruntu nalezącemi spokoynie trzymac y onych zazywac bedą kozdy znich czesci swoiey do ostatnich dni żywota ich. Wzgledem ktorego dozywotniego vzywania | powinność zwyczayną do Zamku **Samborskiego** podlug dawnieyszych zwyczajow y iako iest w Rewizyach tak dawnieyszych iako y posledniey szych opisano oddawac powinni będą; A na ostatek prossę Je(g)o Krolewski Mości | Pana Me(g)o Miłosciwego aby im to pismo moię powagą swoią ztwierdzic raczył. Na co dla lepszy wiary ręką się własną z przycisnieniem pieczęci moiey podpisuie. Dan w **Samborze** Dnia XXI M(iesia)ca Sierpnia Roku **1660** **Stani|sław Skarszewski** m(anu) p(ro)p(ria) Locus pieczęci.*

Supplicatumq(ue) Nobis nomine eorundem vt praeinsertas l(ite)ras authoritate Nostra Regia approbare et confirmare dignaremur; Nos itaq(ue) **Joannes Casimirus** Rex supplica|tioni praedictae vti iustae benigne annuentes, literas praeinsertas in omnibus eorum punctis, clausulis articulis conditionibus approban(das) et confirman(das) esse duximus, vti quidem approbamus confirmamus et roboramus decernentes | easdem vim et robur perpetuae firmitatis obtinere debere. Jn quantum Juris est et vsus eorum ratio habetur; Jn cuius rei fidem pr(aese)ntes manu N(ost)ra subscr(ipt)as Sigillo Regni communiri iussimus Datum **Sambor**iae Die XXVIII. | Mensis Augusti Anno Domini **MDCLX** Regnorum Nostrorum Poloniae XII Sueciae vero XIII Anno.

*Upraszano Nas też imieniem ich, abyśmy wyżej przytoczone pismo powagą Naszą królewską uznać i potwierdzić raczyli. My przeto **Jan Kazimirz** Król do wspomnionej jako słusznej łaskawie przychylając się prośby, pismo powyższe we wszystkich onego szczegółach, okresach, rozdziałach, zastrogach uznać i potwierdzić umyśliliśmy, więc uznajemy, potwierdzamy i umacniamy, postanawiając, aby wagi i mocy nazawsze obowiązującej dostąpiło, o ile z prawem zgodne i używanie onych rozumowi nieprzeciwne. Dla wiarygodności czego niniejsze ręką swą podpisawszy, pieczęcią koronną ztwierdzić rozkazaliśmy. Dano w **Samborze** dnia 28go miesiąca sierpnia roku Pańskiego **1660**, królowania zaś Naszego w Polsce w 12tym, a w Szwecyi w 13tym roku.*

Z prawej strony przypisek:

Confirmatio Conserua(ti)onis l(ite)raru(m) G(e)n(er)osi| Stanislai Skarszewski Cap(ita)nei Sam|borien(sis) circa possessione(m) Fundi Za|wiszenie dicti, Honestoru(m) Joannis Mychaylo et aliorum.

Potwierdzenie zachowanego listu Rodowitego Stanisława Skarszewskiego Starosty samborskiego na posiadłość gruntu Zawiszenie zwanego. Uczciwych Jwana Michała i innych.

Z lewej strony podpis:

Joannes Casimirus Rex

Jan Kazimirz

a pod powyższym dopiskiem:

Andreas Miaskowski |
S. Ab. Praem. Regens Can(cellariae Regni).

Andrzej Miaskowski
.... Zarządca Kancelaryi koronnej.

Uszkodzona pieczęć kancellaryi większej wisi w puszce blaszanej na wstążeczce jedwabnej czerwonego koloru.

Napis na zagiętce taki ze strony prawej:

Przywilej ten czytany, y bez wszelkiej Contradykcyi uważany nie de|roguje prowentow

We Lwowie 9go października 1853. Wolański.

Sprostowanie: W siódmym wierszu pierwszej części dokumentu powyższego zamieszczonej w poprzedniczym Nrze popraw nazwisko „Skarzeski“ na „Skarszewski“ a w 11tym wierszu przekładu „Steciowych“ na „Leniowych.“

Główny Redaktor **M. Srzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowej.